

pwolo- es podia assimilar en *ppolo-* i afegint *o-* per pronunciar *pp-* inicial (ajudant-hi alhora etim. pop. a base del prefix *ob-*) **oppolo-* pogué passar a *oppedo-*, tal com *aleps* > *adeps*, i a la inversa de *lingua* < *d-* i *lacruma* < *d-*. Sotmetem modestament aquestes reflexions als qui en saben incomparablement més que jo; sense perdre de vista la possibilitat que vagi en camí d'un «mediterrani» que d'altres ja havien descobert...; o s'ho van deixat córrer, convençuts que no podia ser. Tanmateix les aparençes són que indico un bon camí, i que els especialistes no han tingut prou en compte el que he indicat.

Polítipic, V. *tipus* *Politiquejar*, *-tiqueria*, V. *polític*.

POLITJA, probablement d'un ll. vg. **πολιτῖα*, plural de **πολιτῖον*, pres del gr. **πολιδιον*, diminutiu de *πόλος* 'eix'; en tot cas no hi pot haver dubte que la base **POLÍDIA*, que suposen les diverses formes romàniques, prové del grec, i s'agrupa amb *πολέω* 'jo giro' i *ἐμπολιζώ* 'faig girar entorn d'un eix o d'una polleguera', també mots derivats de l'esmentat *πόλος*. □ 1.^a doc.: 1331.

En un inv. de les Drassanes de Bna., de 1331 (el mateix que esmenta «una *polija* de bronzo»): «item *poliges* e verteys soberchs» (*DAG.*, *AlcM*), on es tracta de *verteyls*, *-tells*, objecte semblant (< *VERTIBULUM* amb què Nebrissa tradueix *polea*), que havien sobrat («sobergs»), segurament després d'armar una embarcació. Després abunden els testimonis dels Ss. xv-xvi etc. assenyalats en inventaris pel *DAG*. L'obsessió contra les dones fa que JRoig comparí amb un seguit d'objectes els defectes que els troba: «són oripell / e brut estany [perquè lluentegen però no valen res], / portes de bany, / e de riu *nyores*, / són cantiplores, / grunyents *poliges* [tot això perquè grinyolen]; / ubertes ciges [‘fossa badada’ perquè hi caiguem], / pintat carner / ---» ('sepulcres blancs').

Apareix quasi a totes les llengües germanes: *velos de polegia* ja en un doc. de la catedral de Compostela, a. 911 (perquè els alçaven i baixaven amb politges). Oc. ant. *polieja* (avui *pouliejo*) ja surt amb grafia *polyeya* en el S. xv; i, sota formes més o menys llatinitzades, en docs. llatins de 1305 (*polea*) 1362 (*polegia*), i en dos del S. xv (*poledia*, *polegia*); avui landès *pouleje*. El cast. *polea*, des de 1434. En fi el fr. *poulie* està documentat des del *Roman d'Eneas*, c. 1160 (riamant amb *maistrerie*), d'on l'angl. *pulley* (manllevat, S. xiv). Veg. més dades i documentació en *POLEA*, *DCEC/DECH*.

La bona etimologia essencialment ja la va veure Gaston Paris, *Rom.* xxvii, 1898, 484-9: rebutjades les idees anteriors, va assentar que calia partir d'un grec tardà **πολιδιον*, diminutiu de *πόλος* 'eix'; és indiferent que *πολιδιον* estigui o no documentat concretament, car els diminutius en *-διον* han estat sempre de formació altament freqüent en el grec de totes les èpoques. Ara bé l'única dificultat fonètica que hi trobava

encara G. Paris, com vaig demostrar, no existeix, per més que l'oposició entre el fr. *-ie*, cat. *-ija* i oc. *-ieja*, postuli imperiosament una base en *-ĕja* amb *E* oberta; però en mots d'aqueixa estructura és corrent que *-ĕja* es diferenciï en *-ĕJA*: *DESĪDĪA* > **DESEJĪ* > oc. *desieg*, cat. *DESIG*; *PULĒJUM* > oc. ant. *pulieg* (*Polig*, *POLIOL*); *BOLIDĪUM* > oc. *bouliech*, cat. *BOLITX*; *REMIGĪUM* > *REMEJĪ* > cat. *REMIG* (d'on *remitger*, vegeu *REM*); *SATUREJA* > cat. *sadorija* (veg. *SAJOLIDA*); veg. aqueixos articles, i *Top. Hesp.* i, 357n.

En l'aspecte semàntic potser tampoc no val la pena de fer reserves importants: car és característic de la politja el fet de girar sobre un eix. Justament es pot dir que és el que la diferencia de la corriola; com observa En Giner, en la corriola hom considera bàsic el cilindre sobre el qual va la corda, és l'ús casolà dels pous; en la politja, sobretot terme mariner, la cosa bàsica és l'eix: la corriola és fixa i fins podrà funcionar sense eix, mentre que la politja de la marineria és mòbil, i aquí l'eix és essencial, un eix que gira, i sovint ha de fer molta força, per a grans pesos. És concebible que hagi estat diferenciada la politja de la corriola, anomenant-la en termes equivalents a 'corriola d'eix', la corriola del petit eix, i abreujant 'un petit eix, un eixet'.

Que un mot de gent de mar, i fins d'enginyeria, vingui del grec, res més natural: recordem-nos d'Arquimedes defensant Siracusa amb els seus enginys, i de l'esquadra hel·lènica lluitant al costat dels romans en la batalla d'Alàlia, decisiva en les guerres púniques. Indubtablement ens podríem acontentar amb dir que prové de la família de *πόλος*, la qual inclou *πολέω* 'jo volto, giro' i *ἐμπολιζώ* 'faig girar damunt d'un eix, o d'un golfo o polleguera' (*GOLFO* en definitiva també resulta d'un mot grec, *γόμφος*), mot usat per Ptolemeu. Tanmateix en sembla menys convincent partir d'un verb **empoulier* relacionat amb el verb ptolemaic: però ni aqueix verb es troba en les altres llengües romàniques ni així ens explicaríem el vocalisme *ē* de *polieja/politja/poule*.

Deriv.: *Polier* 'peça de l'arreu del cavall o mul; peces de corretja o sogueta que fermen els arguenells a la retranga o tafarra' (i que per tant hi tenen un joc comparable al de la corda de politja), Pall., *Tremp*, Andorra, Aran, veg. *BDC* xxiii (1935), 258; *EntreDL* II, 50; Krüger, *BDC* xxiii, 154; però s'imposa rebutjar com a fonèticament impossible el suggeriment de Krüger de relacionar-ho amb un oc. mod. *poilo* **POsula* (més que més si és *pulies* a Alós, com cregué oir-ho Krüger, el qual seria = *poli(g)es* sense sufix *-ers*). *Poleia* 'nivelleta' (*DAG.*) i *pola* 'roda del gerrer' (sembla derivat regressiu de *politja* pres per un diminutiu): castellanisme aquell?, mossarabisme aquest? Manquen elements de judici.

De *πόλος* 'eix', 'punta de l'eix terrestre: pol del planeta', per via sàvia es va pendre *pol*: ja en l'Astrologia de Gilbert-Corsuno (c. 1380), que en aquest segle xiv passa a les diverses llengües europees: fr., ja 1338 (*Rom.* LXV, 177), cast. *polo* [c. 1440]. Tan aviat divulgat entre nosaltres, que ja formava part de la